

FRÁSÖGN*af 63. fundi þingmannanefndar EES á Akureyri 27. maí 2025.*

Fundur þingmannanefndar EES var haldinn í Menningarhúsinu Hofi. Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefnda EFTA og EES sóttu fundinn Grímur Grímsson, formaður, Ingibjörg Isaksen, varaformaður, Dagbjört Hákonardóttir, Diljá Mist Einarsdóttir og Kolbrún Áslaugar Baldursdóttir, auk Eggerts Ólafssonar ritara. Grímur Grímsson stýrði fundinum fyrir hönd EFTA-ríkjanna ásamt Christophe Grudler Evrópuþingmanni. Helstu dagskrármál fundarins voru staða EES-samningsins, samvinna á norðurslóðum, samkeppnishæfni innri markaðarins, málefni norðurslóða o.fl.

Í umræðum um stöðu EES-samningsins voru frummælendur. Til máls tóku Pascal Schafhauser fyrir hönd formennsku EFTA í EES-ráðinu og sameiginlegu EES-nefndinni, Katarzyna Chajec fyrir hönd formennsku ESB í EES-ráðinu og Nicolas von Lingen fyrir hönd framkvæmdastjórnar ESB í sameiginlegu EES-nefndinni. Í máli þeirra kom fram að EES-samningurinn sé enn stöðugur og mikilvægur þrátt fyrir óstöðugleika á alþjóðavettvangi. Nýverið hafi árangur náðst í að taka mikilvæga sambandslöggjöf upp í EES-samninginn, sér í lagi á sviði matvælaöryggis og fjármálaþjónustu, og minnka upptökuhallann. Fulltrúi framkvæmdastjórnar ESB lagði áherslu á mikilvægi þess að reglurnar væru innleiddar í landsrétt til að tryggja einsleitni á EES-svæðinu. EES EFTA-ríkin vöktu athygli á áskorunum sem leiða af svokölluðum þverlægum gerðum sem ná þvert yfir málefnasvið. Þá lýstu ríkin yfir áhyggjum af því að löggjöf ESB tæki ekki tillit til sérstöðu Íslands, Noregs og Liechtenstein. Ríkin væru ofin inn í virðisbætur innri markaðarins og taka ætti tillit til þessarar stöðu. Kolbrún Áslaugar Baldursdóttir velti því upp í þessu sambandi hvort þingmenn hefðu ekki hlutverki að gegna við að tryggja betri framkvæmd samningsins sér í lagi í málum sem væru mikilvæg í pólitísku tilliti.

Í umræðum um áherslu Evrópusambandsins á samkeppnishæfni voru frummælendur Pablo Fons frá framkvæmdastjórn ESB og Sigurður Hannesson, framkvæmdastjóri Samtaka iðnaðarins. Pablo Fons sagði að mikilvægt væri að samþykkja einföldunarreglur hratt og hvatti EES-ríki til að taka þátt í vinnu sambandsins. Aðgerðir til að minnka kolefnislosun yrðu að vera í forgrunni en slíkar aðgerðir eru taldar veita ESB samkeppnisforskot. Á sama tíma yrði að leysa úr áskorunum sem leiða af háu orkuverði. Sigurður Hannesson sagði að iðnaðurinn styddi tillögur og markmið ESB en nauðsynlegar aðgerðir þyrftu að eiga sér stað. Innri markaðurinn væri mikilvægasta töl Evrópu en væri ekki nýttur sem skyldi. Þá væri brýn þörf á að efla nýsköpunargeirann í Evrópu. Diljá Mist Einarsdóttir spurði Sigurð hver skoðun iðnaðarins væri á stöðu Evrópu samanborið við Bandaríkin og Kína. Sigurður sagði að áhyggjur væru af stöðu Evrópu. Þó Evrópa væri leiðandi í grænu umskiptunum þá væri áhyggjuefni að framlag svæðisins til rannsóknar og þróunar væri minna en í Kína og Bandaríkjunum.

Næsti dagskrárliður varðaði varnariðnað Evrópu og stuðning við Úkraínu þar sem Arūnas Vinčiūnas frá varnar- og geimskrifstofu ESB og Trine Lise Sundnes, þingmaður norska Stórþingsins, fluttu ræður. Rætt var um SAFE sem er ætlað að efla sameiginleg innkaup til að styrkja varnarviðbúnað Evrópu. ESB hvatti ríki til að hafa þarfir Úkraínu í huga þegar innkaup væru ákveðin. Norski þingmaðurinn sagði að norskri varnariðnaðurinn væri dæmi um hvernig stækka mætti sviðið með iðnaði og langtímastefnumótun. Norski iðnaðurinn einbeitti sér að átta tæknilegum atriðum í varnariðnaði, til að mynda stýribúnaði, eldflaugatækni, sjálfvirkum kerfum og gervigreind. Nýsköpun væri gríðarlega mikilvæg í þessu tilliti. Þá var rætt um stuðning við Úkraínu. Grímur Grímsson sagði að horfa þyrfti til aðstæðna ríkja. Þó framlag Íslands næmi ekki sama hlutfalli af þjóðarframleiðslu og í öðrum ríkjum þá væri Ísland herlaust land en að aðrar fjárfestingar ættu að vera teknar með í reikninginn sem hefðu borgaralegt og varnartengt gildi. Öll EES EFTA-ríkin stæðu áfram heilshugar á bak við Úkraínu í stuðningi sínum.

Einnig var rætt um málefni norðurslóða og fluttu Bergdís Ellertsdóttir, sendiherra norðurslóða, og Claude Veron-Reville, frá utanríkisskrifstofu framkvæmdastjórnar ESB, ræður. Í máli þeirra kom m.a. fram að róttæk breyting hefði orðið á þessu sviði í kjölfar innrásar Rússlands í Úkraínu. Nú væru öryggismál ráðandi í tengslum við þetta viðfangsefni en áður hafi verið einblínt á loftslag, sjálfbærni og stöðu frumbyggja. Lögð var áhersla á að loftslagsbreytingar væru enn gríðarlega mikilvægt viðfangsefni og það ætti ekki eingöngu að horfa á málefni norðurslóða sem varnarmál. Þá var minnst á stöðu Grænlands og að virða ætti sjálfsákvörðunarrétt þess. Dagbjört Hákonardóttir sagði að EFTA-ríkin yrðu að gera sig meira gildandi í málefnum Grænlands og auka viðskipti og sýnileika þar. Evrópuríki yrðu einnig að sýna meiri stuðning við Grænland í formi fjárfestinga og diplómatiskra samskipta.

A fundinum var einnig rætt um stöðu alþjóðaviðskipta. Þau mótist nú af öðrum þáttum alþjóðastjórnamála, efnahagsöryggi og iðnaðarstefnu. Áhyggjur séu uppi varðandi röskun á virðisbætur og

aðgengi að tækni. Grímur Grímsson sagði af þessu tilefni að mikilvægt væri að þingmannanefnd EES héldi áfram samtali um alþjóðaviðskipti sem takmarkist ekki við EES-samninginn.

Á fundinum var loks rætt um viðræður Sviss og ESB um samninga um aðgang Sviss að innri markaði ESB.

Nefndin samþykkti eina ályktun á 48. fundi sínum um ársskýrslu sameiginlegu EES-nefndarinnar um framkvæmd EES-samningsins árið 2024. Því var fagnað að miklvægar gerðir hefðu verið teknar upp í EES-samninginn en að þörf væri á að minnka upptökuhallann. Ályktunina og frekari upplýsingar er að finna á vefsíðunni www.efta.int. Næsti fundur nefndarinnar fer fram í Strassborg 26.–27. nóvember 2025.